EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 10.2.2023.
COM(2023) 68 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

atbilstoši Savienības Muitas kodeksa 278.a pantam par panākto progresu Kodeksā paredzēto elektronisko sistēmu izstrādē

{SWD(2023) 29 final}

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

atbilstoši Savienības Muitas kodeksa 278.a pantam par panākto progresu Kodeksā paredzēto elektronisko sistēmu izstrādē

Satura rādītājs

1. IEVADS 2

2. VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA 2

3. PROJEKTU METODIKA SMK ELEKTRONISKAJĀM SISTĒMĀM 3

4. VISPĀRĒJS PĀRSKATS PAR PROGRESU SAISTĪBĀ AR SMK ELEKTRONISKAJĀM SISTĒMĀM 4

4.1 Līdz 2022. gadam pabeigtie projekti 4

4.2 Notiekošie projekti 4

4.2.1 Transeiropas projekti 4

4.2.2 Valstu projekti 9

4.3 SMK IT īstenošanas kavēšanās risks 9

4.4 Seku mazināšanas pasākumi 12

5. KOPSAVILKUMS PAR PĀRVALDĪBU UN SECINĀJUMI 14

1. IEVADS

Šis ir ceturtais Komisijas ziņojums atbilstoši Savienības Muitas kodeksa (SMK)[1] 278.a pantam par panākto progresu SMK paredzēto elektronisko sistēmu izstrādē[2]. Šā gada ziņojumā ir sīkāk izklāstīts turpmākais progress elektronisko sistēmu izstrādē un aprakstīta virzība uz pilnīgi digitālu muitas vidi kopš SMK stāšanās spēkā. Šajā nolūkā tiek izmantota SMK darba programma (SMK DP)[3], kas tiek uzskatīta par atskaites punktu ziņošanai par progresu.

SMK DP uzskaitītos projektus var iedalīt šādās trijās sistēmu kategorijās:

i) **vienpadsmit centrālās transeiropas sistēmas**, kuras jāizstrādā vai jājaunina Komisijai (bieži vien ir jāizstrādā vai jājaunina arī valstu sistēmas, un tas ir jādara dalībvalstīm);

ii) **trīs decentralizētas transeiropas sistēmas**, kuras jāizstrādā vai jājaunina Komisijai, bet kurās ir svarīgs valstu komponents, kas jāīsteno dalībvalstīm; un

iii) **trīs valstu sistēmas**, kuras jāizstrādā vai jājaunina vienīgi pašām dalībvalstīm.

Šajā ziņojumā ir analizēts reālais progress, kas panākts attiecībā uz visu triju veidu sistēmām, izklāstot mērķus, kas jāsasniedz katrā projektā, projekta arhitektūru un plānošanu. Pamatojoties uz to, ziņojumā ir uzsvērti iespējamie kavējumi, ja tādi ir konstatēti, kā arī paredzētie seku mazināšanas pasākumi. Kopējais SMK DP īstenošanas progresa novērtējums ir apkopots šā ziņojuma secinājumu iedaļā (5. iedaļa), un tas liecina, ka, lai gan daži no atlikušajiem projektiem tiek īstenoti tā, lai tos pabeigtu saskaņā ar plānošanas grafiku, citos (galvenokārt valstu sistēmām) tiek kavēti tiesību aktos noteiktie termiņi, kuru dēļ Komisijai bija jāpiešķir atkāpes. Sīkāka informācija par katra projekta plānošanu un statusu ir sniegta Komisijas dienestu darba dokumentā[4], kas publicēts kopā ar šo ziņojumu.

2. VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA

SMK stājās spēkā 2016. gada 1. maijā, un pēc tā grozīšanas 2019. gadā[5] tajā tika noteikti termiņi 2020., 2022. un 2025. gadā, līdz kuriem pakāpeniski jāpabeidz ar IT pāreju un īstenošanu saistītie projekti. SMK 278. pantā ir noteikts, ka esošās elektroniskās un papīra dokumentu sistēmas var turpināt izmantot muitas formalitāšu pabeigšanai (tā dēvētie "pārejas pasākumi"), līdz sāk darboties jaunās vai jauninātās elektroniskās sistēmas, kas paredzētas SMK. Pārejas pasākumi ir jāpārtrauc, tiklīdz ir ieviestas attiecīgās elektroniskās sistēmas.

Lai atbalstītu šo sarežģīto elektroniskās pārejas procesu ceļā uz pilnīgi digitālu muitas vidi, SMK DP ir noteikti termiņi katrai elektroniskajai sistēmai (un tās iespējamajiem posmiem) laikposmā no 2020. līdz 2025. gadam.

SMK 278.a pantā ir noteikts, ka Komisijai ir jāsniedz gada ziņojums par atlikušo elektronisko sistēmu ieviešanas progresu. Šajā nolūkā Komisija apkopoja attiecīgo informāciju no šādiem avotiem:

1) valsts plāni, kas dalībvalstīm ir jāiesniedz divas reizes gadā (janvārī un jūnijā);

2) apsekojums, ko īstenoja Komisijas dienestos un dalībvalstīs, lai apjaustu progresu:

---

[1] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 952/2013 (2013. gada 9. oktobris), ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu (OV L 269, 10.10.2013., 1.–101. lpp.).

[2] Komisijas ziņojumi Eiropas Parlamentam un Padomei:
2019. gadā — https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52019DC0629;
2020. gadā — https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:52020DC0806;
2021. gadā — https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:52021DC0791.

[3] Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2019/2151 (2019. gada 13. decembris), ar ko izveido darba programmu par Savienības Muitas kodeksā paredzēto elektronisko sistēmu izstrādi un ieviešanu (OV L 325, 16.12.2019., 168.–182. lpp.).

[4] Komisijas dienestu darba dokuments, kas pievienots Komisijas ziņojumam Eiropas Parlamentam un Padomei atbilstoši Savienības Muitas kodeksa 278.a pantam par panākto progresu Kodeksā paredzēto elektronisko sistēmu izstrādē, SWD(2023) 29 final.

[5] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/632 (2019. gada 17. aprīlis), ar ko groza Regulu (ES) Nr. 952/2013, lai pagarinātu Savienības Muitas kodeksā paredzēto līdzekļu, kas nav elektroniskās datu apstrādes metodes, izmantošanu pagaidu kārtā (OV L 111, 25.4.2019., 54.–58. lpp.).

apsekojumā gan no dalībvalstīm, gan no Komisijas tika apkopota informācija par faktisko progresu attiecībā pret plānoto. No apsekojuma iegūtie dati ir gan kvantitatīvi — ievēroto vai neievēroto termiņu un sasniegto vai nesasniegto atskaites punktu veidā, gan kvalitatīvi, sniedzot sīki izstrādātus aprakstus par projektu paredzamo sarežģītību, risināmajām problēmām, paredzamajiem riskiem, kavējumiem, šādu kavējumu iemesliem un plānotajiem un/vai veiktajiem seku mazināšanas pasākumiem;

3) īpašs apsekojums par valstu projektu īstenošanu:

īpašais apsekojums par valstu projektu īstenošanas progresu sniedza plašu skatījumu uz dalībvalstu sasniegumiem saistībā ar projektu "Ierašanās paziņojums, uzrādīšanas paziņojums un pagaidu uzglabāšana", "Īpašo procedūru 2. komponents" un "Valstu importa sistēmu jaunināšana" īstenošanu, ņemot vērā gaidāmo SMK termiņu — 2022. gada 31. decembri;

4) divpusējas augsta līmeņa sanāksmes starp Komisijas Nodokļu politikas un muitas savienības ģenerāldirektorātu (*TAXUD* ĢD) un dalībvalstu muitas IT direktorātiem:

apsekojumu rezultāti sniedza Komisijai skaidru priekšstatu par katras sistēmas statusu. Tomēr tika konstatēts, ka ir svarīgi aktualizēt zināšanas, lai no dalībvalstu puses gūtu pilnīgu un precīzu priekšstatu par katra SMK projekta statusu nolūkā izprast problēmas, ar kurām tās saskaras, un sniegtu idejas problemātisko situāciju risināšanai. Šajā nolūkā tika rīkotas divpusējas augsta līmeņa sanāksmes ar katras dalībvalsts muitas IT direktorātu;

5) transeiropas koordinēšanas un pārraudzības programmu rezultāti:

šajā ziņojumā ir iekļauta arī analīze, kuras pamatā ir sīkāka informācija, ko dalībvalstis sniegušas saskaņā ar koordinēšanas programmām, kuras ir spēkā kopš 2020. gada, attiecībā uz decentralizētajām transeiropas pamatsistēmām tranzīta un eksporta jomā.

Šajā gada ziņojumā atspoguļots līdz **2022. gada 30. jūnijam panāktais progress**, kā arī aprakstīts **paredzamais progress līdz 2022. gada 31. decembrim**, lai sniegtu pilnīgu priekšstatu par 2022. gadā sasniegto progresu.

3. PROJEKTU METODIKA SMK ELEKTRONISKAJĀM SISTĒMĀM

Jaunāko SMK projektu izstrādē ir optimizēta projektu metodika. Darījumdarbības procesu modelēšana, datu modelēšana un tehniskās specifikācijas ir izstrādātas vairāk paralēli, kā arī jau no paša sākuma cieši sadarbojoties ar Komisijas un dalībvalstu administrāciju juridiskajiem, darījumdarbības un IT ekspertiem. Komisija un dalībvalstis pieņem elastīgākus procesus SMK elektronisko sistēmu izstrādei, pakāpeniski paplašinot funkcionalitāti lietotājiem ar ātrākiem un vieglāk pārvaldāmiem programmatūras laidieniem.

Komisija un dalībvalstis regulāri tiekas, lai noteiktu šos projektu dokumentus katrai transeiropas sistēmai un vienotos par tiem. Turklāt Komisija ar Tirdzniecības kontaktu grupas starpniecību sistemātiski apspriežas ar tirdzniecības kopienu. Dalībvalstīm ir pienākums tieši sazināties ar saviem tirgotājiem par valsts plāniem un tirdzniecības dokumentāciju. Svarīgs uzdevums ir nodrošināt, lai pašreizējās sistēmas turpinātu netraucēti darboties, kamēr tiek izstrādātas jaunās sistēmas. Tiklīdz sistēmas būs gatavas, būs ārkārtīgi svarīgi nodrošināt sekmīgu pāreju no esošajām uz jaunināmajām sistēmām. Tas ir svarīgi, lai nodrošinātu, ka netiek traucētas tirdzniecības un muitas darbības.

4. VISPĀRĒJS PĀRSKATS PAR PROGRESU SAISTĪBĀ AR SMK ELEKTRONISKAJĀM SISTĒMĀM

SMK DP ir ietverti septiņpadsmit projekti, ar kuriem tiek ieviestas nepieciešamās elektroniskās sistēmas, to starpā četrpadsmit transeiropas projekti, par kuriem atbild Komisija kopā ar dalībvalstīm, un trīs projekti, par kuriem atbild vienīgi dalībvalstis.

4.1 Līdz 2022. gadam pabeigtie projekti

Komisija ziņo par šādu jaunu sistēmu vai jauninājumu veiksmīgu ieviešanu:

- SMK projekts "Reģistrētā eksportētāja sistēma" — *REX* (jauna sistēma): ieviests 2017. gadā;
- SMK projekts "Muitas lēmumi" — *CDS* (jauna sistēma): ieviests 2017. gadā;
- SMK projekts "Tirgotāju tieša piekļuve Eiropas informācijas sistēmām" — *UUM&DS* (vienota lietotāju pārvaldība un digitālais paraksts) (jauna sistēma): ieviests 2017. gadā;
- SMK projekts "2. uzņēmēju reģistrācijas un identifikācijas sistēma" — *EORI2* (jauninājums): ieviests 2018. gadā;
- SMK projekts "Surveillance 3" — *SURV3* (jauninājums): ieviests 2018. gadā;
- SMK projekts "Saistoša izziņa par tarifu" — *BTI* (jauninājums): ieviests 2019. gadā;
- SMK projekts "Atzītie uzņēmēji" — *AEO* (jauninājums): ieviests 2019. gadā;
- SMK projekts "Informācijas veidlapas īpašajām procedūrām" — *INF* (jauna sistēma): ieviests 2020. gadā;
- SMK projekts "2. importa kontroles sistēma" — *ICS2* (jauninājums): ieviests 2021. gadā.

4.2 Notiekošie projekti

Attiecībā uz notiekošajiem projektiem šā ziņojuma mērķis ir uzsvērt 2022. gadā paveikto, kā arī identificēt valstu projektu īstenošanas gaitā radušās problēmas.

4.2.1. iedaļā ir izklāstīti transeiropas projekti, ko plānots ieviest no 2023. līdz 2025. gadam. Četriem no šiem projektiem ieviešanas laikposms beidzas 2023. gadā.

Šajā ziņojumā uzmanība ir pievērsta 4.2.2. iedaļā minētajiem trim valstu projektiem un to īstenošanai: "Ierašanās paziņojums, uzrādīšanas paziņojums un pagaidu uzglabāšana", "Īpašo procedūru 2. komponents" un "Valstu importa sistēmu jaunināšana". Plānots, ka tie sāks darboties līdz 2022. gada 31. decembrim, kā noteikts SMK. Tomēr daudzas dalībvalstis ir ziņojušas Komisijai, ka nespēj ievērot SMK noteikto termiņu, tādējādi turpinot pamatoties uz risku, kas izklāstīts iepriekšējos SMK gada progresa ziņojumos.

4.2.1. Transeiropas projekti

Attiecībā uz transeiropas projektiem 2022. gadā tika sagatavoti un saskaņoti vairāki IT projektu dokumenti kā sistēmu izstrādes darba pamats.

Šiem transeiropas projektiem ir īpaša arhitektūra, kurā dažkārt nepieciešams apvienot centrālos un valstu komponentus un kurai vajadzīgs viens vai vairāki projekta posmi, un kura saskaņā ar SMK 278. panta 3. punktu jāīsteno līdz 2025. gada 31. decembrim. Katra projekta apraksts un progress ir izklāstīts tālāk tekstā.

1) **SMK projekts "Galvojumu pārvaldība"** — *GUM* (jauna sistēma): mērķis ir nodrošināt dažādu veidu galvojumu piešķiršanu un pārvaldību reāllaikā visā ES. Paredzams, ka, uzlabojoties galvojumu apstrādes ātrumam, izsekojamībai un elektroniskai pārraudzībai, ko īsteno muitas iestādes, ātrāk tiks noteikti gadījumi, kad galvojumi tiek uzskatīti par nederīgiem vai nepietiekamiem, lai segtu radušos vai iespējamo parādu. Decentralizētais

komponents *GUM 2* ir jāizstrādā valstu līmenī, lai dalībvalstīm būtu iespēja tajā iekļaut vienīgi valstu līmenī nepieciešamās funkcijas[6] (piemēram, valsts galvojumus).

Panāktais progress. Ņemot vērā SMK DP noteiktos juridiskos atskaites punktus, Komisija līdz 2022. gada 30. septembrim ir pabeigusi 1. komponenta tehniskās specifikācijas saistībā ar *transeiropas GUM* un dalībvalstīm līdz 2024. gada 30. novembrim būtu jāpabeidz savas 2. komponenta tehniskās specifikācijas saistībā ar *valsts galvojumu pārvaldības sistēmu*.

Saistībā ar *valsts galvojumu pārvaldības sistēmu* dalībvalstis ir norādījušas pārsvarā zemu risku attiecībā uz projekta savlaicīgu izpildi, minot vidēju vai zemu sarežģītības pakāpi. Četras dalībvalstis ziņoja, ka ir ieviesušas sistēmai paredzēto valstu komponentu, un tikai divās dalībvalstīs ir gaidāma kavēšanās saistībā ar darbības atskaites punktu.

2) **SMK projekts "2. importa kontroles sistēma"** — *ICS2* (jauninājums): mērķis ir uzlabot piegādes ķēdes drošumu un drošību, uzlabojot pirmsievešanas paziņojumu ("ievešanas kopsavilkuma deklarāciju") un ar tiem saistītās riska un kontroles informācijas datu kvalitāti, datu reģistrāciju, datu pieejamību un datu koplietošanu. Šis projekts jo īpaši vienkāršos sadarbību starp dalībvalstīm riska analīzes procesā. Projekts tiks īstenots trīs laidienos, lai pāreju varētu īstenot attiecībā uz katru transporta veidu.

Panāktais progress. Turpinās *2. laidiena* izstrāde, par pamatu izmantojot 1. laidienu. Šajā otrajā laidienā ir iekļauti jauni darījumdarbības modeļi, kas atspoguļo darījumdarbības vajadzības, noteikumus un lietotāju saskarnes, palielina taimeru sarežģītību, datu kvalitāti un datu konsekvences noteikumus un kas sasaista vairākas datu reģistrācijas un ierašanās paziņojumus.

Pašlaik problēmas sagādā migrēšana no 1. laidiena uz 2. laidienu, jo atšķiras pārejas laikposmi. Pārejas stratēģija tika pabeigta un publicēta 2021. gadā, un tika panākta vienošanās par krīzes pārvarēšanas protokoliem un procedūrām 24/7/365, kas tika paziņoti visām dalībvalstīm. Balstoties uz *TAXUD* ĢD sniegtajām kopīgajām ES specifikācijām, dalībvalstis pašlaik gatavo valsts funkcionālās un tehniskās specifikācijas. Dalībvalstis ir norādījušas uz paaugstinātu sarežģītības pakāpi izstrādes progresa panākšanā, sevišķi tāpēc, ka ir jāapzina aizvien vairāk tirdzniecības jomas ieinteresēto personu trešās valstīs un to gatavība testēšanai. Tādējādi rodas risks dalībvalstu un tirdzniecības savlaicīgai gatavībai.

Darbu pie darbības pamatnostādņu krājuma 2. laidienam pabeidza 2022. gada 1. ceturksnī un vienlaikus atjaunināja arī darījumdarbības nepārtrauktības plānu, lai tajā ietvertu 2. laidiena darbības. Dalībvalstu un uzņēmēju vajadzībām 2022. gada aprīlī publicēja pilnīgu organizācijas dokumentu. Lai sagatavotu dalībvalstu muitas administrācijas *ICS2* atbilstības testēšanai, 2022. gada 2. ceturksnī notika apmācības kampaņas. Atbilstības testēšana sākās 2022. gada 3. ceturksnī.

Attiecībā uz ziņoto *ICS2* izstrādes statusu jānorāda, ka dalībvalstis pašlaik ir pievērsušās 2. laidienam.

3) **SMK projekts "Savienības statusa apliecinājums"** — *PoUS* (jauna sistēma): sistēma ir paredzēta visu to apliecinājumu glabāšanai, pārvaldībai un izguvei, kurus tirgotāji sniedz, lai pierādītu savu preču Savienības statusu. Šo projektu var ieviest vai nu centralizēti, vai valstu līmenī, bet daudzas dalībvalstis ir skaidri paudušas savu nodomu izmantot Komisijas izstrādāto centrālo sistēmu. Ņemot vērā SMK muitas preču manifesta kā Savienības statusa apliecinājuma īstenošanas un Eiropas Jūras vienloga sistēmas īstenošanas savstarpējo atkarību, projekts tiks izpildīts divos posmos, lai izvairītos no neatbilstības un mazinātu riskus.

[6] Papildus *GUM* 1. komponenta kopīgajām funkcijām.

Panāktais progress. *PoUS 1. posma* tehniskās un sistēmas specifikācijas tika pabeigtas 2022. gada 1. ceturksnī. Šim projektam tiek izmantota elastīga izstrādes pieeja, kas virzās saskaņā ar SMK DP noteikto plānojumu[7].

Šā dokumenta sagatavošanas brīdī notiek būvniecības posms, kuru plānots pabeigt 2022. gada novembrī. Atbilstības testēšanu ir paredzēts sākt vēl 2022. gadā.

Attiecībā uz *PoUS 2. posmu* jānorāda, ka muitas preču manifesta funkcionālās specifikācijas dalībvalstis akceptēja 2021. gada 2. ceturksnī, un tehniskās un sistēmas specifikācijas plānots sākt 2023. gada 1. ceturksnī. Strādājot pie tehniskās realizācijas un izvēršot nesenās juridiskās diskusijas, tika veiktas izmaiņas pārvaldības darbībā, lai saskaņotu funkcionālās specifikācijas.

Tika uzsvērts, ka *PoUS* 2. posma muitas preču manifesta ieviešanas datums (2025. gada 2. jūnijs) nav pilnībā saskaņots ar Eiropas Jūras vienloga sistēmas vides (*EMSWe*) ieviešanas datumu (2025. gada 15. augusts). Ņemot vērā, ka *PoUS* sistēmā paredzēts saņemt ievērojamu muitas preču manifestu apjomu no *EMSWe* un ka atšķirīgie datumi radītu nevajadzīgu slogu tirdzniecībai, ir iecerēts saskaņot šo divu projektu ieviešanas datumus.

4) **SMK projekts "Importa centralizēta muitošana"** — *CCI* (jauna sistēma): mērķis ir radīt iespēju precēm piemērot muitas procedūru, izmantojot centralizētu muitošanu, tādējādi ļaujot uzņēmējiem centralizēt to darījumdarbību no muitas viedokļa. Muitas deklarācijas noformēšana un preču faktiskā izlaišana tiks koordinēta starp iesaistītajām muitas iestādēm. Sistēma pamatosies uz jaunajām valstu importa sistēmām un nodrošinās centralizētās muitošanas procesa automatizētu darbību Eiropas līmenī.

Panāktais progress. Saistībā ar *CCI 1. posmu* jānorāda, ka līdzerpozīcijās esošajās dalībvalstīs no 2022. gada 1. ceturkšņa ir sākta pirmsatbilstības testēšana un vienā dalībvalstī līdz 2022. gada decembrim ir paredzēts pabeigt testēšanu un 2023. gada 1. ceturksnī ieviest *CCI* ar standarta deklarāciju.

Runājot par sistēmas pilnīguma līmeņa novērtēšanu, aptuveni 75 % dalībvalstu ziņoja, ka sistēmas izstrāde noris saskaņā ar plānu. Tomēr vairākas dalībvalstis ir norādījušas, ka ieviešana pašreizējā posmā ir aizkavējusies un pārsniegs SMK DP noteikto termiņu. Tas var nozīmēt to, ka daži tirgotāji, kas vēlas izmantot centralizētu muitošanu visām savām darbībām, dažās dalībvalstīs nevarēs to laicīgi izmantot.

Komisija pabeidza *CCI 2. posma* tehniskās specifikācijas 2022. gada 30. jūnijā — krietni pirms plānotā ieviešanas laikposma sākuma 2023. gada oktobrī.

5) **SMK projekts "Jaunā datorizētā tranzīta kontroles sistēma"** — *NCTS* (jauninājums): jaunā datorizētā tranzīta kontroles sistēma pielāgo pašreizējo Savienības un kopīgo tranzīta sistēmu jaunajām SMK juridiskajām prasībām, ietverot informācijas apmaiņas pielāgošanu SMK datu prasībām un saskarņu ar citām sistēmām jauninā̄šanu un izstrādi.

Panāktais progress. Kopš tehnisko specifikāciju pieņemšanas *NCTS 5. posma* valstu sistēmu izstrādes daļai ir radušās grūtības iegūt nepieciešamos resursus, jo dalībvalstu uzmanība tika novirzīta uz prioritārākām jomām. Darbības sākšana ir atlikta uz ievērojamu laiku, proti, uz 2023. gadu jeb, precīzāk, uz 2023. gada 4. ceturksni, radot vēl lielāku spiedienu attiecībā uz 2023. gada 1. decembra atskaites punktu. Kopumā visas dalībvalstis ir panākušas progresu savu sistēmu ieviešanā, tomēr lēnais progress šajā jomā liecina par augstu risku, ka aizkavēsies *NCTS* 5. posma pabeigšana. Šobrīd pārejas process ir pabeigts par 48 %, kaut arī sākotnēji bija paredzēts pabeigt par 72 %. Neskatoties uz to, lielākā daļa dalībvalstu ziņoja, ka tās strādā atbilstoši plānam attiecībā uz "lielā sprādziena" pāreju, kas paredzēta 2023. gada 1. decembrī.

Saistībā ar *NCTS* 5. posmu visas dalībvalstis, izņemot trīs, apstiprināja, ka plāno sākt darbību ieviešanas laikposmā no 2021. gada 1. ceturkšņa līdz 2023. gada 4. ceturksnim. Tas ir

[7] Saskaņā ar SMK darba programmu šim komponentam ir paredzēts sākt darboties 2025. gada 2. jūnijā.

norādīts 1. attēlā. Dzeltenā josla apzīmē termiņu, kurā dalībvalstīm jāsagatavo esošo eksporta un tranzīta sistēmu slēgšana un jāsāk jauno sistēmu ekspluatācija, lai tās būtu gatavas līdz tiesību aktos noteiktajam termiņam, kas apzīmēts ar sarkano joslu.

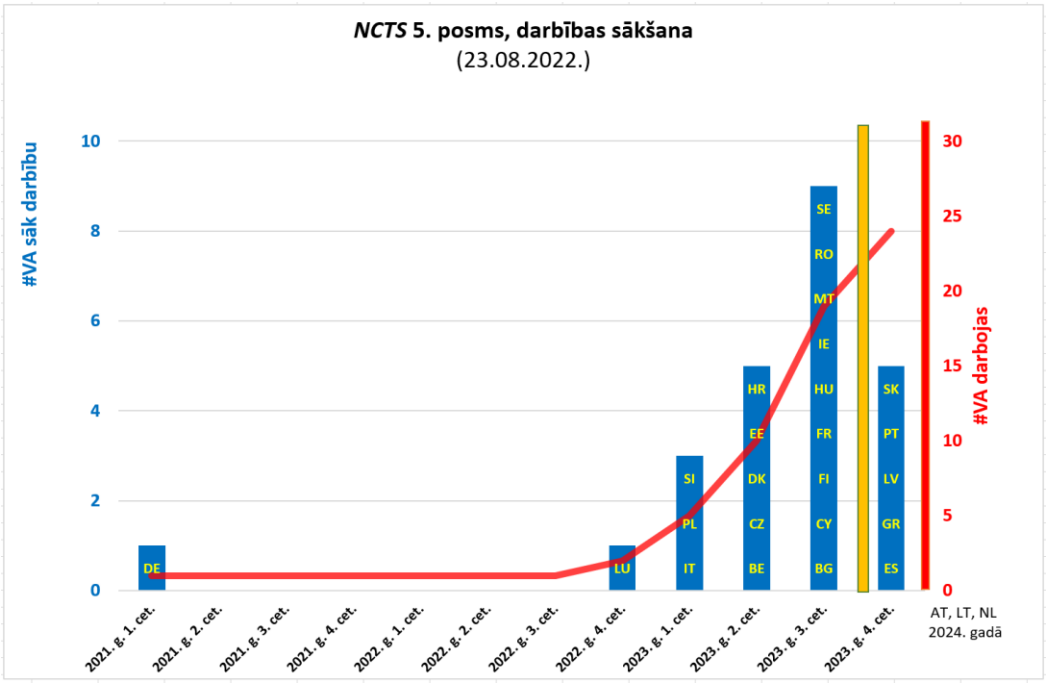

1. attēls. NCTS 5. posms. Valstu administrācijas sāk darbību

Attiecībā uz *NCTS 6. posmu* (starpsavienojums ar citām sistēmām) jānorāda, ka 2021. gada 4. ceturksnī *ITSC*, *ITCB* un *ECCG* apstiprināja ekonomisko pamatojumu un redzējuma dokumentu. Paralēli iterācijās tiek izstrādātas funkcionālās un tehniskās specifikācijas. Atbilstības testēšanu un ieviešanu var ietekmēt tas, ka dažas dalībvalstis *NCTS* 5. posmu ieviesīs vēlāk nekā plānots.

6) **SMK projekts "Automatizēta eksporta kontroles sistēma"** — *AES*, gan pašreizējās *transeiropas sistēmas* (projekta *1. komponents*), gan pašreizējo *valstu eksporta kontroles sistēmu* (projekta *2. komponents*) jauninājuma mērķis ir ieviest SMK prasības preču eksportam un izvešanai. Ar *transeiropas AES* saistītais projekts ietver tādu tirdzniecības jomai piedāvāto SMK vienkāršojumu īstenošanu kā centralizētā muitošana eksporta vajadzībām, kuru mērķis ir atvieglot Eiropas uzņēmumiem preču eksportu, kā arī paredz īstenot SMK paredzēto pienākumu labāk uzraudzīt preču izvešanu no ES muitas teritorijas, lai novērstu krāpšanu.

Panāktais progress. 2022. gada 1. pusgada svarīgākais notikums ir *AES 1. komponenta* starptautiskā mēroga darbības uzsākšana, ko 2022. gada aprīlī sāka divas dalībvalstis. Tām pievienosies vēl piecas līdz 2022. gada beigām vai 2023. gada sākumam. Reprezentatīvs dalībvalstu skaits ir pavirzījušas vai pabeigušas tehnisko specifikāciju izstrādi, savukārt četras dalībvalstis vēl nav uzsākušas šo darbu. Uzspiežot "lielā sprādziena" pāreju, kuru izraisījis laika trūkums, arvien vairāk tiek ierobežoti, ja ne gluži pārtraukti, pārejas periodi, ko dalībvalstis piedāvā savām tirdzniecības kopienām. Visas dalībvalstis, izņemot trīs, apstiprināja, ka plāno sākt darbību ieviešanas laikposmā no 2021. gada 1. ceturkšņa līdz 2023. gada 4. ceturksnim. Tas ir norādīts 2. attēlā.

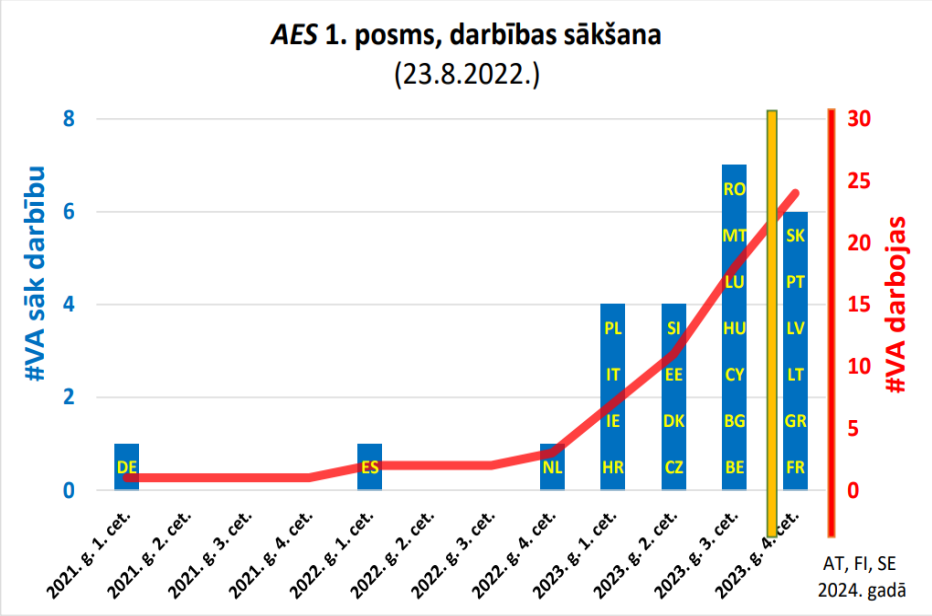

2. attēls. AES 1. komponents. Valstu administrācijas sāk darbību

Attiecībā uz *AES 2. komponentu — valstu eksporta kontroles sistēmu jauninājumu* — jānorāda, ka reprezentatīvs dalībvalstu skaits ir pavirzījušas vai pabeigušas tehnisko specifikāciju izstrādi, savukārt sešas dalībvalstis ziņoja, ka vēl nav uzsākušas šo darbu.

Kopumā Komisija strādā atbilstoši plānam, lai atlikušajos transeiropas projektos ievērotu tiesību aktos noteiktos termiņus, par kuriem panākta vienošanās saskaņā ar SMK un SMK DP, un projekta atskaites punktus, kas noteikti 2019. gada *MASP-C*. Saistībā ar to, ka dalībvalstis ieviesušas transeiropas sistēmu valstu komponentus, ir konstatēti daži kavēšanās riski, it īpaši attiecībā uz *ICS2* 2. laidienu, *CCI* 1. posmu, *AES* un *NCTS* 5. posmu (sk. 4.3. iedaļu).

Visbeidzot, attiecībā uz SMK DP īstenošanu ir svarīgi uzsvērt, ka Komisija līdz 2022. gada decembrim būs paveikusi aptuveni 87 % savu darbību (pagājušajā gadā bija pabeigti 84 % no kopējā izstrādes darba). Šā īpatsvara pamatā ir tikai tie galvenie darbības rādītāji, kas attiecas uz Komisijai uzticētajām darbībām, un tas neataino dalībvalstu veiktās darbības. Turpmāk sniegtajā pārskatā ir redzamas perspektīvas, kas atspoguļo *TAXUD* ĢD panākto progresu un veikto plānošanu.

Izpildes laiks	**Izpildes rādītājs %**
Līdz 2022. gada beigām	87 %
Līdz 2023. gada beigām	95 %
Līdz 2024. gada beigām	97 %
Līdz 2025. gada beigām	100 %

3. attēls. Aptuvenais Komisijas pabeigto izstrādes darbību īpatsvars (%)

Kaut arī Komisijas pašas īstenoto projektu darbības pārsvarā nav atkarīgas no valstu progresa, tās ietekmē noteikta veida darbības, kas tiek veiktas ciešā sadarbībā ar Komisiju un dalībvalstīm, piemēram, transeiropas sistēmu valstu komponenta atbilstības testēšanu. Ņemot vērā šo papildu ietekmi, var teikt, ka atsevišķu dalībvalstu kavēšanās ar valstu komponentu ieviešanu ietekmē kopējos sasniegumus SMK īstenošanā.

4.2.2. Valstu projekti

Dalībvalstīm jāpabeidz savu **trīs pilnībā valstiska mēroga projektu**[8] jaunināšana. Izstrādes darbības ir valstu pārziņā, un procesu un datu prasības ārējiem aspektiem ir noteiktas Savienības tiesību aktos.

Līdz 2022. gada 31. decembrim atbilstīgi SMK 278. panta 2. punktam ir jāpabeidz šādi trīs valstu projekti:

1) **SMK projekts "Ierašanās paziņojums, uzrādīšanas paziņojums un pagaidu uzglabāšana"** — *AN, PN un TS* (jauninājums): mērķis ir noteikt procesu automatizāciju valsts līmenī saistībā ar transportlīdzekļa ierašanās paziņojumiem, preču uzrādīšanas paziņojumiem un pagaidu uzglabāšanas deklarācijām atbilstīgi aprakstam SMK. Šis projekts atbalsta tirdzniecības un muitas datu apmaiņas saskaņošanu starp dalībvalstīm.

   Panāktais progress. Vajadzīgo valstu sistēmu savlaicīga nodrošināšana visās dalībvalstīs jau pagājušā gada ziņojumā tika atzīta par apdraudētu. Tiek atzīmēti papildu kavējumi salīdzinājumā ar SMK 2021. gada progresa ziņojumu. Līdz 2022. gada beigām *AN, PN* un *TS* ieviešana ir pabeigta tikai attiecīgi četrās, septiņās un sešās dalībvalstīs — sk. šim ziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 3.1.2. iedaļu.

2) **SMK projekts "Valstu importa sistēmas"** — *NIS* (jauninājums): mērķis ir īstenot visus procesus un datu prasības, kas paredzētas SMK attiecībā uz importu. Dalībvalstīm ir jāizstrādā valsts līmeņa tehniskās specifikācijas kā pirmais posms virzībā uz sistēmu izveides pabeigšanu.

   Panāktais progress. Ir norādīti papildu kavējumi salīdzinājumā ar SMK 2021. gada progresa ziņojumu. Līdz 2022. gada beigām tikai desmit dalībvalstis ir īstenojušas *NIS* jauninājumus atbilstoši SMK prasībām — sk. šim ziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 3.2.2. iedaļu.

3) **SMK projekts "Īpašās procedūras"** — *SP* (jauninājums): mērķis ir saskaņot un vienkāršot īpašās procedūras (uzglabāšanu muitas noliktavā, galapatēriņu, pagaidu ievešanu, ievešanu pārstrādei un izvešanu pārstrādei). Dalībvalstīm būs jāievieš savās valstu sistēmās visas nepieciešamās SMK noteiktās izmaiņas attiecībā uz šīm īpašajām procedūrām. Importa komponents būs iekļauts SMK projekta "Valstu importa sistēmas" jauninājumā, savukārt *SP* eksporta komponents tiks ieviests saskaņā ar valsts projektu "Automatizēta eksporta kontroles sistēma" (*AES*) un tiks tajā iekļauts.

   Panāktais progress. Ņemot vērā pastāvošo savstarpējo atkarību ar valstu importa sistēmām (jauninājuma) un citus attiecīgus apstākļus, vairākas dalībvalstis nespēj ievērot tiesību aktos noteikto termiņu attiecībā uz *SP* importa komponentu. 15 dalībvalstis plānoja pabeigt *SP* importa komponenta izstrādes darbības līdz 2022. gada beigām — sk. šim ziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 3.3.2. iedaļu. Tomēr dažas no tām, visticamāk, nav sasniegušas šo atskaites punktu, ņemot vērā nesen paziņotos notikumus saistībā ar *NIS* jauninājumu. Prognozes šķiet cerīgākas attiecībā uz *SP* eksporta komponentu,

[8] Šis termiņš neietver valstu īpašo procedūru sistēmas eksporta komponentu, kura darbība un plānošana ir savstarpēji saistīta ar automatizēto eksporta kontroles sistēmu (*AES*).

kura termiņš ir 2023. gada 1. decembris, jo vairums dalībvalstu plāno pabeigt ieviešanu noteiktajos termiņos.

Kopumā, neskatoties uz centieniem, daudzās dalībvalstīs notika kavēšanās, un tāpēc tās nespēs ievērot SMK noteikto termiņu, kurā valstu sistēmām jāsāk darboties (2022. gada 31. decembris).

4.3 SMK IT īstenošanas kavēšanās risks

Komisija sekmīgi veic tās kompetencē esošās darbības, un nav konstatēti vai notikuši tiesību aktos noteikto termiņu kavējumi. Turklāt nav ziņots par nozīmīgiem riskiem, kuru dēļ ieviešana varētu notikt novēloti. Taču, kaut arī šajā ziņojumā Komisijas progress ir nošķirts no dalībvalstu progresa, valstu kavēšanās zināmā mērā ietekmē transeiropas sistēmu progresu, piemēram, *ICS2*, *CCI*, *AES* un *NCTS* progresu, un līdz ar to arī ierobežotā veidā ietekmē Komisijas darbības. Tas notiek gadījumā, ja, piemēram, ilgāk iegulda resursus atbilstības testēšanā, Eiropas koordinācijas atbalstā un uzraudzībā, sniedz palīdzību saistībā ar alternatīvām valsts izstrādes un ieviešanas shēmām un reizēm pat ilgstoši uztur centrālos komponentus, kas ieviesti pārejas vajadzībām.

Raugoties uz **dalībvalstu kopējo īstenošanas progresu**, jānorāda, ka tās pakāpeniski veic savā kompetencē esošās darbības, taču vairums — lēnāk nekā plānots, kā rezultātā ir **ziņots par** tiesību aktos noteikto termiņu **kavējumiem** attiecībā uz vienu vai vairākiem projektiem.
Dalībvalstis minējušas dažādus iemeslus, ar ko pamato šos kavējumus. Lielākā daļa problēmu un risku ir novēroti gadu no gada, tādējādi ietekmējot dalībvalstu darbību sekmīgu virzību un galu galā aizkavējot valstu sistēmu izstrādi. Dalībvalstis minējušas šādus galvenos sarežģījumu un kavēšanās risku iemeslus: **finanšu un cilvēkresursu trūkums**, **e-komercijas PVN paketes**[9] radītā ietekme un pārplānošana šās paketes dēļ, īpaši darba apstākļi, ko izraisījusi **Covid-19 pandēmija**, konkurējošās prioritātes un ***Brexit*** un **Ukrainas kara** ietekme uz muitu. Dalībvalstis arī norādījušas uz **valsts IT infrastruktūras** nespēju apmierināt projektu vajadzības, **līgumslēdzēju spējas problēmām un atkarību no citām ieinteresētajām personām**, **uzņēmēju pāreju un testēšanu**, novēlotiem vai neveiksmīgiem **uzaicinājumiem uz konkursu**, lai izmantotu ārpakalpojumu darbu, un **SMK projektu sistēmu integrācijas sarežģītību**.

Ņemot vērā to, ka SMK darba programma tika izveidota 2019. gada aprīlī un Komisija laikus iesniedza izstrādātās funkcionālās un tehniskās specifikācijas transeiropas sistēmām, no pārvaldības viedokļa šķiet problemātiski, ka dažās dalībvalstīs vēl joprojām nav piešķirtas līguma slēgšanas tiesības pēc konkursa procedūras (laikā, kad veicām dalībvalstu novērtējumu) vai valsts iepirkuma procesā ir konstatētas būtiskas problēmas.

Komisija rīkoja divpusējas sanāksmes, lai ar katru dalībvalsti atsevišķi apspriestu attiecīgās problēmas, atkārtoti uzsvērtu, ka prioritāte būtu jāpiešķir SMK projektiem, un sniegtu ieteikumus par iespējamām turpmākām darbībām un pasākumiem. Šajā kontekstā **24 dalībvalstis nosūtīja Komisijai oficiālus pieprasījumus piešķirt atkāpes** saskaņā ar SMK 6. panta 4. punktu attiecībā uz valstu projektu kavējumiem pēc noteiktā termiņa — 2022. gada 31. decembra. Tālāk ir sniegts pārskats par dalībvalstu pieprasītajām atkāpēm.

- Attiecībā uz projekta daļas "**Ierašanās paziņojums**" ieviešanu atkāpi ir pieprasījušas šādas dalībvalstis: AT, BG, BE, CY, CZ, DK, EE, ES, FR, EL, HU, HR, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI un SK. Vienlaikus AT, BG, CY, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LV, NL, PL, RO, SE un SI ir ziņojušas, ka tās izmantos *AN*, kas integrēts *ICS2* 2. laidienā (ieviešana plānota 2023. gada 1. martā). DE un IE atzīmēja projekta daļu "Ierašanās paziņojums" kā nepiemērojamu.
- Attiecībā uz projekta daļas "**Uzrādīšanas paziņojums**" ieviešanu atkāpi ir pieprasījušas šādas dalībvalstis: AT, BE, CY, CZ, DK, EE, ES, FR, EL, HU, HR, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI un SK.

[9] Padomes Īstenošanas regula (ES) 2017/2459 (2017. gada 5. decembris) (OV L 348, 29.12.2017., 32.–33. lpp.).

- Attiecībā uz projekta daļas "**Pagaidu uzglabāšana**" ieviešanu atkāpi ir pieprasījušas šādas dalībvalstis: AT, BE, CY, CZ, DK, EE, ES, FR, EL, HU, HR, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI un SK.
- Attiecībā uz projekta "**Valstu importa sistēmu jaunināšana**" ieviešanu atkāpi ir pieprasījušas šādas dalībvalstis: AT, BE, CY, CZ, DK, ES, FR, EL, HU, LT, LU, MT, NL, PT, RO un SE. Šie kavējumi ietekmēs transeiropas *CCI* projektu un projektu "**Īpašo procedūru 2. komponents**", kas atbilst tādam pašam termiņam kā projekts "Valstu importa sistēmu jaunināšana".

Komisija rūpīgi izvērtēja saņemtos pieprasījumus no katras dalībvalsts un sniegtos pamatojumus par attiecīgiem apstākļiem, kā arī pieņēma **Īstenošanas lēmumus, ar kuriem** pieprasījuma iesniedzējai dalībvalstij **piešķir atkāpes** uz ierobežotu laiku ne ilgāk kā līdz 2023. gada 31. decembrim projektiem "Ierašanās paziņojums, uzrādīšanas paziņojums un pagaidu uzglabāšana" un "Valstu importa sistēmas". Turklāt, kas attiecas uz valstu ievešanas projektiem, jūras transporta veidam tiks atļauta iteratīva pieeja, ņemot vērā saskaņošanu ar SMK darba programmā noteikto datumu *ICS2* 3. laidienam.

Papildus informācijai, kas apkopota šā gada progresa ziņojuma vajadzībām, un kā atspoguļots pievienotajā dienestu darba dokumentā, **vairākas dalībvalstis ir atsevišķi un oficiālā veidā informējušas Komisiju (izmantojot pieprasījumu piešķirt atkāpi) par citu (galvenokārt transeiropas) projektu kavējumiem**.

- Attiecībā uz ***ICS2* 2. laidiena** ieviešanu atkāpi ir pieprasījušas šādas dalībvalstis: AT, DK, EE, FR, EL, NL un RO. Arī CY, FI, FR, EL un NL ziņoja par kavējumiem saistībā ar ***ICS2* 3. laidienu**. Sk. šim ziņojumam pievienotā dokumenta 4.3.1. un 4.3.2. iedaļu.
- Attiecībā uz ***PoUS* 1. posma** ieviešanu plānoto ieviešanas datumu pēc SMK darba programmā noteiktā termiņa ir norādījusi šāda dalībvalsts: EL. Attiecībā uz **2. posmu** FI ziņoja par sistēmas ieviešanas kavējumiem. Sk. šim ziņojumam pievienotā dokumenta 4.4.2. iedaļu.
- Attiecībā uz ***CCI* 1. posma** ieviešanu plānoto darbības datumu pēc SMK darba programmā noteiktā termiņa ir norādījušas šādas dalībvalstis: DE, DK, FI, FR un EL. Attiecībā uz ***CCI* 2. posmu** EE un FI norādīja plānoto darbības datumu pēc darba programmā noteiktā termiņa. Sk. šim ziņojumam pievienotā dokumenta 4.5.2. iedaļu.
- Attiecībā uz ***NCTS* 5. posmu** AT, LT un NL ir norādījušas, ka kavējas sistēmas ieviešana. Sk. šim ziņojumam pievienotā dokumenta 4.6.2. iedaļu.
- Attiecībā uz ***AES* 1. komponenta** ieviešanu AT, FI un SE ir norādījušas plānoto darbības datumu pēc SMK darba programmā noteiktā termiņa. Sk. šim ziņojumam pievienotā dokumenta 4.7.2. iedaļu.
- Attiecībā uz ***GUM* 2. komponenta** ieviešanu plānoto darbības datumu pēc SMK darba programmā noteiktā termiņa ir norādījušas šādas dalībvalstis: FI un FR. Sk. šim ziņojumam pievienotā dokumenta 4.2.2. iedaļu.

Komisija veic situācijas rūpīgu analīzi un pārraudzību attiecībā uz iepriekš minētajiem projektiem un īsteno atbalsta palielināšanas pasākumus (sk. 4.4. iedaļu).

Noslēgumā jāsecina, ka **lielākā daļa dalībvalstu nav spējušas pienācīgi mazināt iepriekšējos ziņojumos izklāstītos riskus, un faktiski ir notikuši kavējumi valstu ievešanas un importa projektos, kuri jāīsteno līdz 2022. gada 31. decembrim**. Šajos projektos pieredzētie kavējumi var negatīvi ietekmēt transeiropas sistēmu valstu komponentu sniegumu, jo atšķirīgie ieviešanas datumi ir saspiesti vēl īsākā laikposmā. Turklāt šie kavējumi mazina gan dalībvalstu, gan ES spēju apkopot attiecīgos datus un veikt kritisku datu analīzi, tādējādi kompromitējot mūsu kopīgos centienus efektīvi cīnīties pret krāpšanu. Visbeidzot, SMK paredzētie ieguvumi, ko tirdzniecībai sniegs pilnīgas muitas procedūru digitalizācijas un tirdzniecības veicināšanas projekti, piemēram, *CCI*, būs redzami tikai vēlākā posmā — pārejas perioda beigās.

4.4 Seku mazināšanas pasākumi

Dalībvalstu sniegtā informācija par **valstu projektu** plānošanu un panākto progresu liecina, ka situācija attiecībā uz *AN*, *PN*, *TS*, valstu importa sistēmu jauninā̄šanu un īpašo procedūru 2. komponentu (*NSP IMP*) 2022. gadā ir pasliktinājusies salīdzinājumā ar 2021. gada plānošanas nosacījumiem.

Ņemot vērā situāciju, **Komisija palielināja atbalstu dalībvalstīm, veicot vairākas darbības**. Komisija veica stingrāku uzraudzību, biežāk apkopojot dalībvalstu progresa ziņojumus un rīkojot divpusējas sanāksmes ar katru dalībvalsti direktoru līmenī, lai apspriestu panākto progresu un plānošanu. SMK IT ieviešana bija viens no regulārajiem darba kārtības punktiem gandrīz visās ģenerāldirektora un viņa partneru veiktajās misijās, kā arī plenārsēdēs ar dalībvalstu ģenerāldirektoriem. Dalībvalstis tika mudinātas veikt visus nepieciešamos seku mazināšanas pasākumus un iesniegt pieprasījumus piešķirt finansējumu no Atveseļošanas un noturības fonda kā atbalstu muitas IT darbā, tomēr tikai dažas no tām ir izmantojušas šo iespēju.

Komisija **sniedza dalībvalstīm papildu norādījumus** par valstu projektu īstenošanu, piemēram, izdodot dokumentu paketi par *CCI* specifikāciju atkārtotu izmantošanu valstu importa sistēmām un izveidojot *TAXUD* ģenerāldirektorātā palīdzības dienesta funkciju, lai risinātu jautājumus par juridiskām, procesuālām un tehniskām problēmām[10]. Komisija **divpusējās sanāksmēs dalībvalstīm arī ierosināja sniegt papildu atbalstu**. Dalībvalstis uz šādiem priekšlikumiem sistemātiski atbildēja, ka situācija ir attiecināma tikai uz konkrēto valsti un ka attiecīgās sistēmas ir tikai valstij raksturīgas un specifiskas, tādēļ Komisijas piedāvātais atbalsts īsti nav nepieciešams. Ja esošajos valsts projektos mēģinātu iesaistīt vēl vairāk ieinteresēto personu, varētu rasties ilgāki kavējumi. Dalībvalstis gaida no Komisijas atbalstu tikai attiecībā uz to, lai pārskatītu atbilstošo SMK mērķa izpildes datumu pēc dalībvalstu oficiāli iesniegtajiem pieprasījumiem piešķirt atkāpes. Neraugoties uz šīm atbildēm, Komisija laikposmā no 2023. līdz 2025. gadam turpinās meklēt iespēju sniegt papildu atbalstu tām dalībvalstīm, kuras to vēlas, visticamāk, sniedzot konsultācijas ar ekspertu palīdzību tādās jomās kā pārvaldība, projektu vadība, darījumdarbības procesu pārmaiņu vadība, iepirkumi, komunikācija utt. Dalībvalstis, kuras varētu būt ieinteresētas saņemt šādus ieteikumus vai atbalstu, ir aicinātas nosūtīt attiecīgus pieprasījumus Komisijai.

Dalībvalstis minējušas, ka patlaban ievieš šādus seku mazināšanas pasākumus: elastīgas izstrādes metodikas izmantošana, izstrādes darbību lielākas daļas uzticēšana ārpakalpojumu sniedzējiem vai vairāku darbību veikšana paralēli, papildu resursu mobilizēšana, projektu sadalīšana vairākos posmos un prioritātes noteikšana galvenajai jomai, kā arī, iespējams, organizatoriskās struktūras maiņa darbā ar piegādātājiem, lai panāktu efektīvāku izstrādes procesu. Šīs darbības ir attiecināmas uz valstu un transeiropas projektiem.

Attiecībā uz projektiem, kas saistīti ar **transeiropas sistēmām**, Komisija turpināja sniegt pastiprinātu atbalstu dalībvalstīm, izveidojot inovatīvus izstrādes un ieviešanas mehānismus, pilnveidojot pārvaldības pieeju un nodrošinot transeiropas koordinēšanas un pārraudzības programmas. Tas ir sīkāk aprakstīts tālāk.

Lai samazinātu kavējumu risku, Komisija izmanto elastīgu pieeju attiecībā uz SMK elektronisko sistēmu izstrādi un ieviešanu, it īpaši ikkatra projekta programmatūras izstrādes posmā. Tas ļauj izstrādāt prototipus un ātrāk novērst nepilnības un līdzsvarot Komisijas un dalībvalstu darba slodzi. Šī metode tika pirmoreiz izmantota *AES*, *NCTS* 5. posma un *ICS2* projektā, un to atzinīgi novērtēja dalībvalstis un tirgotāji. Turklāt Komisija ir izveidojusi mehānismu visu ieinteresēto personu ciešākai sadarbībai no projektu sākuma, lai uzlabotu sagatavošanas darbību kvalitāti un nepieļautu sarežģījumus lēmumu pieņemšanā un papildu prasības projektu vēlākos posmos.

Projektu progresa pārraudzības nolūkā Komisija joprojām izmanto daudzgadu stratēģiskā plāna muitas jomā (*MASP-C*) infopaneli, lai jau agrīnā posmā varētu konstatēt iespējamos kavējumus. Infopaneļa atskaites punktu pamats ir 2019. gada *MASP-C* un 2019. gada SMK DP. Informēšanas un vadības nolūkos infopaneli reizi ceturksnī iesniedz dalībvalstīm (Elektroniskās muitas koordinācijas grupai) un tirdzniecības kopienai (Tirdzniecības kontaktu grupai).

[10] 2022. gada 21. februāris, atsauce *Ares* (2022) 1297882.

Komisija ne tikai pārrauga progresu, ņemot vērā galvenos SMK DP un *MASP-C* paredzētos projektu atskaites punktus, bet arī nosaka konkrētus starpposma atskaites punktus katram projektam (piemēram, atskaites punktus, saskaņā ar kuriem visām dalībvalstīm būtu jāpabeidz atbilstības testēšana). Šāda stingra pārraudzība ir vajadzīga, lai decentralizēto transeiropas sistēmu ieviešana kļūtu pārvaldāma un lai izvairītos no veco un jauno sistēmu darbības nodrošināšanas papildu izmaksām, kas varētu rasties, ja tiktu pagarināts ieviešanas laikposms.

Attiecībā uz ***ICS2* programmas** ieviešanu jānorāda, ka laikā, kad bija **veiksmīgi ieviests *ICS2* 1. laidiens**, uzmanība tika pārvirzīta uz 2. un 3. laidiena netraucētas izstrādes nodrošināšanu. Dalībvalstis tagad visus savus pūliņus velta tam, lai savlaicīgi īstenotu 2. laidienu.

Lai valstu administrācijas un uzņēmēji varētu izstrādāt *ICS2* 2. laidienu, Komisija sniedza šādu atbalstu:

- īpaša foruma izveide un īpašu tīmekļsemināru organizēšana, atbalsts ar bieži uzdotiem jautājumiem un regulāru *ICS2* transeiropas koordinācijas plenārsēžu organizēšanu, piedaloties visām dalībvalstīm, atsevišķiem uzņēmējiem, uzņēmēju apvienībām un starptautiskām organizācijām;
- cieša un pastāvīga pārraudzība, valsts un tirdzniecības projektu plānu izstrāde, lai nodrošinātu to saskaņotību ar Komisijas centrālo plānu saskaņā ar attiecīgajiem IT izpildes atskaites punktiem. Informēšanas kampaņas un dažādas darbības, kas veiktas visā *ICS2* programmas īstenošanas laikā, tostarp *ICS2* programmas satura izveide *TAXUD* ĢD tīmekļvietnē, kampaņa sociālajos medijos un tieša saziņa ar ieinteresētajām personām un viedokļu izplatītājiem;
- tiešsaistes apmācības un mācību materiāli;
- trešo valstu uzņēmējiem īpaši sagatavotu faktu lapu publicēšana, prezentāciju sniegšana pasākumos, ko organizē *TAXUD* ĢD vai tirdzniecības dalībnieki, *ICS2* 2. laidiena dokumentācijas pieejamība *CIRCABC* publiskajā bibliotēkā.

Attiecībā uz transeiropas sistēmām — *NCTS* 5. posms un *AES* — Komisija turpina īstenot valstu administrāciju ceturkšņa pārraudzības programmu, izmantojot galvenos darbības rādītājus, lai regulāri novērtētu progresu un laicīgi brīdinātu, ja rodas problēmas. Turklāt, lai sniegtu atbalstu dalībvalstīm ar mērķi izstrādāt un ieviest valstu komponentus transeiropas sistēmām, Komisija izveidoja valstu administrāciju koordinēšanas programmu, kurā ietilpst šādas darbības:

- īpaši izveidots palīdzības dienests;
- lai mazinātu dalībvalstu kavējumu riskus, notika simtiem virtuālu sanāksmju ar ekspertiem un vadītājiem operatīvā, vidējā un augstākā līmeņa vadības līmenī. Katrai dalībvalstij tiek sniegts individuāli pielāgots atbalsts, lai nodrošinātu nevainojamu testēšanas pieredzi, paātrinātu gatavību un mazinātu tehniskos riskus;
- apmācību programma, kurā galvenā uzmanība ir pievērsta to pirmā posma dalībvalstu iesaistīšanai, kuras sāk atbilstības pārbaudes 2022. gadā;
- informācija tirdzniecības nozarei par dalībvalstu progresu un plāniem;
- Komisija ziņoja *ECCG* un MPG par dalībvalstu un pārējo Konvencijas par kopīgu tranzīta procedūru parakstītāju pušu pašreizējo progresu un iesniedza pašreizējo ziņojumu, kurā sniegts galveno darbības rādītāju pārskats par apkopotajiem valstu plāniem. Komisija kopš 2021. gada 1. ceturkšņa izdod konsolidētu ceturkšņa progresa ziņojumu par pāreju gan uz *NCTS* 5. posmu, gan *AES*.

Attiecībā uz ***CCI* 1. posmu** pēc Komisijas rīkoto periodisko sanāksmju rezultātiem dalībvalstis tiek mudinātas laikus izraudzīties IT pakalpojumu sniedzēju un iepriekš izplānot iekšējos resursus, lai būtu pietiekami daudz laika izstrādei, testēšanai un ieviešanai. Vienlaikus Komisija iesaka savienojamības testus ar *CCN2* veikt paralēli izstrādei vai pirms tās, kā arī pirmsatbilstības testus veikt vienlaicīgi ar izstrādes darbībām.

Lielākajā daļā dalībvalstu šobrīd notiek IT muitas sistēmu atjaunošana visā pilnībā, saskaņojot tās ar jaunajiem muitas procesiem, kā noteikts SMK. Tomēr vairums dalībvalstu attiecībā uz transeiropas sistēmām plāno ievērot termiņu — 2023. gada 1. decembri. Dalībvalstu darbs pie specifikācijas un izstrādes ir sekmīgi pavirzījies — kāda ir veikusi atbilstības testus, bet cita izveidojusi savienojamību ar centrālajiem dienestiem. Attiecībā uz *CCI* 1. posmu, *AES* un *NCTS* 5. posmu lielākā daļa dalībvalstu

plāno sākt darbību tikai 2023. gada pēdējos divos ceturkšņos (nepārprotama nosliekšanās uz ieviešanas laikposma beigām). No šī viedokļa **dalībvalstīm būs jāpieliek ārkārtēji pūliņi un laikus jāreaģē, lai atgūtu kavējumos zaudēto laiku**. Dalībvalstīm tiek lūgts ievērot valsts projektu plānu pārredzamību, vienlaikus paaugstinot šo projektu prioritāti un sagatavojot rezerves plānu, lai nodrošinātu darījumdarbības nepārtrauktību.

5. KOPSAVILKUMS PAR PĀRVALDĪBU UN SECINĀJUMI

Ar dažādiem instrumentiem (apsekojumiem, divpusējām sanāksmēm, virtuālajiem zvaniem, valstu plānošanu utt.) rūpīgi izvērtējot SMK IT ieviešanas progresu, var secināt, ka **dalībvalstis saskaras ar kavējumiem un sarežģījumiem, pūloties ieviest SMK elektroniskās sistēmas noteiktajos termiņos**. 2022. gadā galvenais uzsvars tika likts uz valstu projektiem "Ierašanās paziņojums, uzrādīšanas paziņojums un pagaidu uzglabāšana", "Valstu importa sistēmu jaunināšana" un "Īpašo procedūru 2. komponents", kam SMK tiesību aktos noteiktais termiņš ir līdz pārskata gada beigām.

Ņemot vērā iepriekšējā ziņojumā konstatētos riskus, Komisija veica pasākumus, lai ciešāk uzraudzītu valstu projektu progresu un sniegtu atbalstu dalībvalstīm saistībā ar valstu importa procesiem un sistēmām. Tomēr **lielākā daļa dalībvalstu nav spējušas pienācīgi mazināt iepriekšējos ziņojumos izklāstītos riskus, un faktiski ir notikuši kavējumi valstu ievešanas un importa projektos, kuri jāīsteno līdz 2022. gada 31. decembrim**. Ņemot vērā īstenošanas progresa šķēršļus, daudzas dalībvalstis ziņoja par šo projektu kavējumiem un iesniedza Komisijai oficiālu pieprasījumu piešķirt atkāpi saskaņā ar SMK 6. panta 4. punktu, lūdzot pagarināt sistēmu ieviešanas termiņus. Dalībvalstu ziņojumos ir minēts, ka svarīgākie kavējumu iemesli ir resursu ierobežojumi, projektu sarežģītība un to integrācija, lielais daudzums pienākumu, kas jāievieš ar muitas sistēmām, līgumu jautājumi un daži ārēji faktori, piemēram, Covid-19 pandēmijas, *Brexit* un Ukrainas kara ietekme uz muitu. Komisija rūpīgi izvērtēja no katras dalībvalsts saņemtos pieprasījumus piešķirt atkāpi un to sniegtos pamatojumus par attiecīgiem apstākļiem. Tā rezultātā tika akceptēti vairāki (bet ne visi) dalībvalstu pieprasījumi piešķirt atkāpi, kas atspoguļots attiecīgajos Komisijas Īstenošanas lēmumos[11] par valstu sistēmām saistībā ar ievešanu un/vai importu. Kavējumi saistībā ar šo valstu sistēmu ieviešanu apdraud pārējo transeiropas sistēmu savlaicīgu ieviešanu, jo atšķirīgie ieviešanas datumi ir saspiesti vēl īsākā laikposmā un ir tuvāk galīgajam termiņam.

Turklāt, salīdzinot ar pagājušo gadu, ir **ietekmētas arī transeiropas sistēmas**, jo vēl vairāk dalībvalstu ir ziņojušas par kavējumiem *ICS2* 2. laidiena, *CCI* 1. posma, *AES* un *NCTS* 5. posma izstrādē. Tādēļ, uzspiežot "lielā sprādziena" pāreju, pastāv draudi, ka arvien vairāk tiek ierobežoti, ja ne gluži pārtraukti, pārejas periodi, ko dalībvalstis piedāvā savām tirdzniecības kopienām. Tas ietekmē pašlaik notiekošo tirdzniecības kopienas sagatavošanu tam, lai ieviestu jaunās sistēmas un izveidotu tām saskarnes ar muitu, savukārt patiesie ieguvumi, ko tirdzniecībai sniegs SMK digitālā pārveidošana un tādi projekti

[11] Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2023/235 (2023. gada 1. februāris), ar kuru piešķir konkrētu dalībvalstu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 952/2013 lūgto atkāpi, lai varētu izmantot līdzekļus, kas nav elektroniskās datu apstrādes metodes, ar paziņojumu par jūras kuģa vai gaisa kuģa ierašanos saistītas informācijas apmaiņai un glabāšanai..
Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2023/234 (2023. gada 1. februāris), ar kuru piešķir konkrētu dalībvalstu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 952/2013 lūgto atkāpi, lai varētu izmantot līdzekļus, kas nav elektroniskās datu apstrādes metodes, ar Savienības muitas teritorijā ievesto preču uzrādīšanas paziņojumu saistītas informācijas apmaiņai un glabāšanai.
Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2023/236 (2023. gada 1. februāris), ar kuru piešķir konkrētu dalībvalstu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 952/2013 lūgto atkāpi, lai varētu izmantot līdzekļus, kas nav elektroniskās datu apstrādes metodes, ar pagaidu uzglabāšanas deklarāciju par muitai uzrādītām ārpussavienības precēm saistītas informācijas apmaiņai un glabāšanai.
Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2023/237 (2023. gada 1. februāris), ar kuru piešķir konkrētu dalībvalstu lūgto atkāpi, lai varētu izmantot līdzekļus, kas nav elektroniskās datu apstrādes metodes, tādas informācijas apmaiņai un glabāšanai, kura saistīta ar Savienības muitas teritorijā ievesto preču muitas deklarāciju saskaņā ar 158., 162., 163., 166., 167., 170.–174., 201., 240., 250., 254. un 256. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 952/2013, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu.

kā *CCI*, būs redzami tikai vēlākā posmā — SMK pārejas perioda beigās. Ilgāks pārejas periods negatīvi ietekmēs arī tās dalībvalstis, kas būs visu laicīgi ieviesušas un sagatavojušas, un tos tirgotājus, kas darbojas vairākās dalībvalstīs, ņemot vērā ilgstošo nesaskaņošanas periodu.

Dalībvalstīm būs atkārtoti jāizvērtē savas stratēģijas, resursi un pārvaldības pieejas, lai izvairītos no kavējumu turpmākas ietekmes uz citiem projektiem.

Sīkāka informācija par katra projekta plānošanu un statusu ir sniegta Komisijas dienestu darba dokumentā, kas publicēts kopā ar šo ziņojumu. Tālāk redzamajā 4. attēlā ir sniegts plānošanas un progresa pārskata apkopojums un ar sarkanu karogu ir atzīmēti riski.

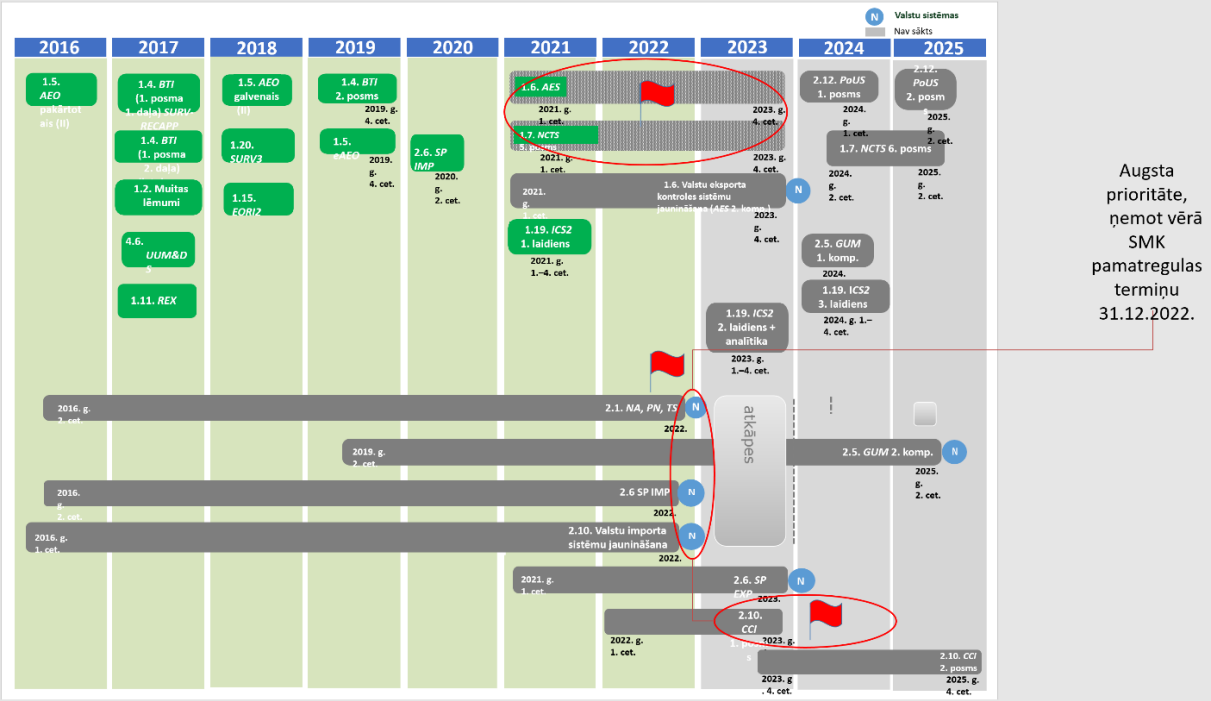

4. attēls. SMK darba programmas projektu plānošana

Dalībvalstis un Komisija turpina strādāt, lai sasniegtu tiesību aktos noteiktos termiņus, abām pusēm regulāri apmainoties ar informāciju un informējot uzņēmējus par panākto progresu. Jāatzīmē, ka, neraugoties uz piedzīvotajiem kavējumiem, dalībvalstis izrāda lielu vēlmi veikt seku mazināšanas papildu pasākumus, kā arī pieliek lielas pūles, lai veiktu šos pasākumus un novērstu problēmas.

Komisija turpinās regulāri pārraudzīt situāciju, izmantojot SMK pastiprinātās ziņošanas prasības, transeiropas sistēmām paredzētās valstu administrāciju ceturkšņa pārraudzības un koordinēšanas programmas, kā arī plenārsēdes un divpusējas sanāksmes ar dalībvalstīm, lai SMK IT ieviešana būtu sekmīgi pabeigta līdz 2025. gada beigām.

Komisija apsvērs arī citas konkrētas darbības, lai turpmākajos gados pastiprinātu atbalstu dalībvalstīm, piemēram, piedāvājot tehnisko palīdzību.